

Ett ynka kvalitetsförsvar utan hemvärn

av Olof Santesson

Résumé

This article takes as its starting point the Swedish Armed Forces' predictions about the future of armed conflict. A small North European country cannot expect to become a part of a big territorial war. But it could risk being threatened or blackmailed by a power with long-distance weapons, precision arms, space systems, incursion from Special Forces or use of cyber warfare. To meet these contingences, the Armed Forces have as their goal a structure of quality, paid by lower quantity. Something must give. The technologically advanced Navy and Air Force will probably survive, so the main burden will fall on the emasculated Army. Its order of battle will not reach the eight manoeuvre battalions planned for the twenties. So, what is left for us with an even smaller land force? The Home Guard seems to become the real basis for the homeland's protection.

RÖRELSERIKTNINGEN ÄR KLAR. Om Försvarsmakten får som den vill ska den framtida lösningen bygga på kvalitet på bekostnad av kvantitet. Det är lätt att förstå högkvarterets slutsatser i höstens slutliga re-dovisning av en serie perspektivstudier. Världen har visserligen de senaste tio-tolv åren mest brottats med terrorinslag och upprorskrig. Men få lär bestrida att ett framtida konflikt- och krigsmiljö på våra egna breddgrader kan komma att färgas/präglas av sådana vapensystem som stora makter tar fram (Ryssland får väl ånyo räknas in här). Och det är sådana system vi i värsta fall skulle behöva förmå att skydda och värna oss mot.

Om höjden på den tänkbara konflikt-nivån är beskedet inte övertygande tydligt, men bedömare tror idag inte att det är stora territoriella krig som väntar; vi får snarare begränsade konflikter med högteknologiska inslag i syfte att exempelvis ta en pant, utpressa och/eller skrämna oss.

Vad det i Försvarsmaktens framtidsper-spektiv handlar om är sådant som en an-gripare skulle kunna använda sig av för

att uppnå sina syften utan att föra in stora truppmassor på en försvarares territori-um: fjärrstridsmedel, precisionsvapen, spe-cialförband, utnyttjande av rymden och inte minst cybervapen. Om vi ska kunna hantera en sådan miljö måste vi enligt rim-lig militär logik själva efter förmåga och i samverkan med andra, likasinnade länder – som det numera alltid heter – skapa vapen som anpassas till denna nya värld. Kort sagt: kvalitet ska mötas med kvalitet.

Försvarsmakten rekommenderar sålun-da politikerna, försvarsberedning, reger-ing och riksdag att inte töva med att dra konsekvenser. Om inte bra mycket pengar skjuts till kan vi omöjligt bita oss fast vid dagens kvantitet på det militära området. Haken är förstas den att för att få råd med det nya nödvändiga av hög kvalitet har Sverige inte mycket kvantitet att ta av: åtta manöverbataljoner, färdiga någon gång in på tjugotalet; delar av våra fyra stridsflygs-divisioner; sju övervattensstridsfartyg och fyra ubåtar, om bemanningen någon gång stabiliseras. Här måste det enligt signaler-

na hyvlas, rätt rejält. IO 14 blir blott ett snabbt bleknat minne.

Av den förväntade tekniska utvecklingen följer att Försvarsmakten ser en tydlig roll för de blå försvarsgrenarna om Sverige, åtminstone i blygsam skala, alls ska hänga med. De har ju en teknisk utvecklingspotential och lämpliga plattformar för strid på avstånd. Vem i en teknikpräglad generation vill särskilt karva i dem?

Samtidigt gäller sedan 2009 (under kvardröjande chock efter Rysslands stormaktsagerande i augustikriget i Georgien året före) att det ska satsas mer på nationellt försvar, något som nog ännu tydligare än hittills underströks i höstens dokument. Något slags markfunktion kvarstår därmed, om orden alls ska ha någon innebörd. I konflikternas ”brave new world” behövs kanske ett antal armébataljoner. Vi vill ju även framöver kunna skicka ut förband av expeditionkårskaraktär i förhoppning att kunna hjälpa andra eller försöka lotsa dem in i något slags demokrati.

Här finns ett antal problem som väl ingen i Försvarsmakten öppet har velat/förmått ta i.

Manöverbataljonerna var ju uppbyggda enligt det koncept som gällde före 2009, dvs de var avsedda att skicka ut i freds-uppgifter (”stövlar på marken”) genom att vara mer eller mindre lätta. Att efter ändrade politiska signaler vända på steken tycks överstigit krafterna.

Då hade ju Försvarsmakten av sina bataljoner ha behövt skapa förband som passade in i en brigadstruktur avsedd för i första hand försvar av hemlandet. De skulle i gynnsammaste fall ha blivit de fåtal enheter landet förfogade över för den nationella uppgiften: att, med hemvärnet (inte framträdande i perspektivstudierna) som skyddsstyrkor, kunna bjuda något slags spetsmotstånd i åtminstone något avgrän-

sat område av landet. Detta i väntan på att kraftfältet skulle förändras, kanske rent av genom att någon kom till vår hjälp politiskt och/eller militärt. Även i framtiden kräver under våldsinsatser sådana förband integrerade kompanienheter för gemensam strid, såsom pansar och artilleri.

Om vi efter allt det som skulle krävas för överleva ett högintensivt krig och cyberinsatser, inte bara defensivt utan även offensivt kunde få något över för ett i princip konventionellt men högmodernt markförsvar torde det säkert innehålla färre än dagens åtta bataljoner, men dessa få kunde förhoppningsvis bli mer ändamålsenliga för den nationella uppgiften. Någon av dem kunde kanske ändå bli en regelrätt pansarbataljon; varför vi ska ha kvar ett tretal lösa pansarkompanier (inklusive i förråd på Gotland) borde åtminstone truppslagets egna överlevande finna egendomligt. Även i en sådan bataljon kan ju insatsledningen plocka bort pansaret och artilleriet om de inte skulle tas med/passa in i t ex en utlandsmission.

Bekymret här är att det inte, i varje fall inte utåt, syns något av ett militärt omtänkande utifrån den av statsmakterna anbefallda tyngdpunktsförskjutningen till nationellt försvar.

Taktiska eller stridstekniska funderingar kan man kanske inte heller förvänta sig i perspektivdokument som rör sig i de högre rymderna. Men man känner sig lika fullt stå inför ett slags statiskt tänkande, som om det som kallas ”kvantitet”, alltså t ex arméförband, är mest bara en kostnad, en kostnad som det åtminstone i Sverige i det individuella fallet inte går att göra något åt. En bataljon är en bataljon är en bataljon osv.

Har ledamoten Löfstedts jämförelser i akademiens tidskrift och i *Vårt Försvar* av vad vi till Sveriges nackdel får ut av organi-

sation, utbildning, plattformar och operativa förmågor inte väckt några bekymrade tankar i högkvarteret; politikerna är inte alls att hoppas på? Om mycket annat måste ändras på, behöver även dessa svenska oförmågor vara med i bilden och skärskådas av de ansvariga.

Ja, varmed skola vi försvara oss, om det inte räcker med allt det nya som behövs och förhoppningsvis anskaffas? Strävan är att vi t ex ska kunna möta angrepp utfört med kryssningsmissiler. Uteslutet sägs däremot vara att ett litet land som Sverige, även om vi fick ett potent luftvärn, ska kunna skydda sig mot ballistiska robotar. Försvarsmakten vill i övrigt också peka på svårigheter att påräkna stöd om detta inte är i förväg utklarat inte minst på lednings-sidan, överenskommet och övat; underförstått genom inte bara nordiskt samarbete utan svenskt medlemskap i Nato. Men vi har begränsade erfarenheter av politikernas iver att ta i en opinionsmässigt tung fråga som kräver att de visar ledarskap.

Är det ändå inte lite våghalsigt att i öppna dokument till den grad betona att vi, vad som än sker ska satsas på kvalitet och aldrig ska kunna försvara oss på egen hand?

Visst är det rimligt att räkna med att vi aldrig ensamma blir angripna och, enligt solidaritetsklausul och annat, ska få hjälp och strida tillsammans med andra. Lite värre blir det förstås om, fullt i enlighet med perspektivtänkandet, andra samtidigt blir angripna – och det visar sig att de har

fullt upp med att klara sig själva och inte kan undsätta Sverige. Svaret kan bli helt sonika att utan hjälp klarar vi inte att försvara oss ens med ett rimligtvis begränsat antal futuristiska system. Försvarsmakten har kvar en skyldighet att klargöra för sina uppdragsgivare vad som kan göras för värdet av hemlandet, även om anslagen inte står i proportion till (påprackade?) uppgifter. Och ett ansvar för att hålla upp motivationen hos kontinuerligt anställda gruppchefer, soldater och sjömän, för att inte tala om de mest svårlockade: de tidvis anställda.

Helst skulle vi med nya koncept, hög teknik, nätverk av sensorer och centraliserad offensiv eld, avskräcka från varje opportunistiskt företag mot Sverige. Men nationellt sårbara punkter lär även då behöva försvaras av människor på platsen, i vapen.

Tills vidare har vi att, så gott det går, skydda territoriet här och nu med några få begåvat rustade och operativt rörliga brandkårsförband på basen av vad som finns av nationellt utspridda och täckande lokala styrkor. I perspektivsammanhang talas det inte om saken och lokalför-svar är inte särskilt sexigt, men även i teknikframtiden blir det nog ett ynka försvar utan hemvärdet, något som är alltför lite i nationellt medvetande.

Författaren är ledamot av KKrVA.